

Wie internationale beoordelingen leest over Nederlandse universiteiten krijgt een redelijk positief beeld. Meest in het oog springend is dat Nederlandse wetenschappers hoog staan aangeschreven met naar verhouding hoog geciteerd onderzoek. De OECD concludeert dan ook dat Nederland alleen de Angelsaksische landen voor hoeft te laten gaan (OECD, 2007).

Deze positieve evaluatie vereist nadrukkelijk een aantal kwalificaties. De belangrijkste is dat we het relatief goed doen in activiteiten die onderhevig zijn aan directe internationale concurrentie – dit betreft het pure academische onderzoek. Waar

worden eigenlijk aan hun lot overgelaten. In ruil daarvoor hoeven zij – de studenten – ook geen *commitment* te tonen. Hoe anders valt te verklaren dat studenten vier tentamenkansen per jaar hebben waar ze geheel willekeurig al of niet gebruik van kunnen maken? Als het onderwijs werkelijk serieus werd genomen dan zou aan deze vrijheid blijheid meteen een eind worden gemaakt. De hoge uitval van studenten is hiermee dus makkelijk te verklaren. Ten ene malen ontbreekt de *peer pressure* en organisatorische inbedding van het onderwijs die gezamenlijk een context verschaffen waarin studiesucces tot hoogste goed wordt verheven.

Internationaal onderzoek laat zien dat een bredere en meer diverse achtergrond van studenten leidt tot meer ondernemend gedrag. Tegelijkertijd leidt het silosysteem ook tot een wetenschappelijke staf die bijna niet 'uit zijn eigen silo komt', en dus weinig gelegenheid heeft voor een creatieve uitwisseling van ideeën. Er is dus een extreem grote homogeniteit ingebouwd in het Nederlandse onderwijssysteem die haaks staat op de meerdimensionale uitdagingen waar de moderne en dynamische kenniseconomie om vraagt.

En concurrentie?

Kwaliteit komt er alleen maar als men concurreert. Universiteiten moeten zich echt gaan profileren. Het creëren van concurrentie tussen instellingen van hoger onderwijs is hiertoe een belangrijk instrument. Dit zet een grote rem op de in dit land onuitroeibare drang om samenwerking af te dwingen. In het hoger onderwijs is dit in principe niet gewenst op gebieden waar een overvloed aan studenten en middelen beschikbaar is. Concurrentie moet een kans krijgen waar mogelijk. En dan hebben we het over onze faculteit, en de noodzaak dat wij er in slagen een top business school te worden. Wat nodig is, is bestuurlijke slagkracht. Een moeizame samenwerking tussen allerlei bestaande instellingen is niet vruchtbaar. Ook moet worden onderkend dat er niets mis mee is om concurrentie te doen ontstaan op de Amsterdamse 'markt van top business scholen'. Juist op het punt van *business education* is het vaak zo dat op de echt succesvolle plaatsen concurrenten min of meer naast elkaar staan, vergelijk IESE en ESADE in Barcelona (twee van de top zes business scholen in Europa), MIT en Harvard in Boston, Stanford en UC Berkeley in San Francisco, Duke University en de University of North Carolina in Chapel Hill/Durham, Kellogg en University of Chicago in Chicago, Stern NYU en Columbia in New York, etc. etc. De maakbaarheid van de samenleving waar de bestuurlijke elite meestal vanuit gaat is dus beperkt. En dit geldt ook voor toponderwijs.... Faciliteren, ruimte geven en dus loslaten, moet het devies zijn.

Arnoud W. A. Boot

Bron

OECD, 2007, Thematic Review of Tertiary Education: The Netherlands



Doen Nederlandse universiteiten het goed?

we het als hoger onderwijs slecht doen, of althans veel beter kunnen doen, is in activiteiten die vooralsnog niet onderhevig zijn aan internationale concurrentie, met name de kwaliteit en toegevoegde waarde van onderwijs en lokale *spin-offs*. Dit is precies een omgekeerde zorg dan wat normaliter naar buiten komt. Kranten staan namelijk vol van mogelijke bedreigingen voor die activiteiten die wél internationaal moeten concurreren. Bijna altijd gaat dit over onderzoek en de mogelijke *brain drain* van Nederlandse onderzoekers. Maar waar we door gebrek aan concurrentie falen is in het aanbieden van hoge kwaliteit onderwijs en in het vormgeven en uitvoeren van allerlei activiteiten die de toegevoegde waarde van universiteiten en hogescholen voor de lokale economie optimaliseren.

De consequenties van deze achterblijvende kwaliteit van het onderwijs liggen ook aan de wortel van de grote uitval onder studenten. Er is een soort vrijblijvende mentaliteit gecreëerd en wel aan alle kanten. De wetenschappelijke staf wordt niet, of volstrekt onvoldoende, afgerekend op de kwaliteit van het onderwijs en studenten

En het silosysteem?

Daarnaast speelt de onhoudbaarheid van het Nederlandse silosysteem. Studenten worden gedwongen zeer vroeg keuzes te maken. Als je naar het Nederlandse model kijkt zou je denken dat het onmogelijk is om jurist te worden als je niet vanaf de eerste seconde van de universitaire studentenloopbaan je hierin specialiseert. Op dit punt ligt in mijn ogen een van de belangrijkste tekortkomingen van Nederlandse universiteiten. Het silosysteem belemmert creativiteit en leidt tot verstarring. Verstarring ontstaat vaak in de meest letterlijke zin. Silo's stellen insiders in staat hun bestaande positie te beschermen. In het geval van bijna elke universitaire studie leidt de silogedachte tot gesloten onderwijsprogramma's met weinig keuzevrijheid waarin insiders hun huidige positie (en vaak ook achterhaalde cursussen) kunnen blijven aanbieden zonder dat men met de neus op de feiten wordt gedrukt. Inderdaad, vernieuwing en concurrentie worden daarmee vaak onmogelijk gemaakt. De studenten worden gedwongen via een en dezelfde weg 'naar Rome te gaan', en dat terwijl er vele wegen naar Rome zijn.